

Hans & Monique Hagen

Hans Hagen was leraar Nederlands en geschiedenis en redacteur van Taptoe. Sinds 1987 is hij fulltime schrijver. Hij is bekend van de Jubelientjeboeken en kreeg de Gouden Griffel voor *De dans van de drummers*. Monique Hagen presenteerde vijftien jaar Het Klokhuis. Ze geeft poëzieworkshops voor leerlingen en leerkrachten. Ze schreef veertien boeken met Hans Hagen.
hanshagen.nl

In de klas is er soms geen tijd voor een heel verhaal. Maar gedichten zijn kort en krachtig. Er staat bijna altijd iets in om over na te denken en om over door te praten. Door het lezen en bespreken van poëzie, komen kinderen spelenderwijs met bijzondere, creatieve taal in aanraking. Met de taal- en beelddoefeningen in dit artikel leert u de kinderen spelen met woorden.

Werken met poëzie

Poëzie is spelen met taal. Bijna alle dichters hebben wel iets geschreven over hun zoektocht naar de juiste woorden en over het plezier dat ze daaraan beleven. Als je eenmaal begint te spelen met woorden, wordt het steeds leuker.

1 Waaraan herken je een gedicht? Laat de kinderen zelf een aantal kenmerken van een gedicht noemen. Dat kan bijvoorbeeld zijn:

- Een gedicht bevat vaak rijm, niet altijd.
- Een gedicht is een klein verhaaltje.
- De zinnen zijn meestal kort.
- Het is vaak verdeeld in coupletten.
- Soms worden er zinnen of woorden herhaald.
- Er zit ritme in de tekst.
- Het lijkt soms een liedje zonder muziek.

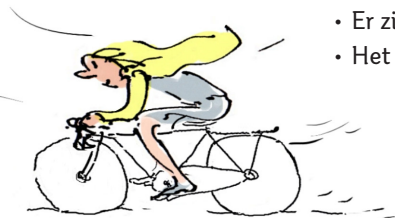
2 Vertel de kinderen dat er verschillen zijn tussen een (Sinterklaas)rijmpje en poëzie. Bij een rijmpje gaat het vooral om het rijm. Er zit geen verborgen betekenis in. Een voorbeeld van (saai, voorspelbaar) rijm:

Sint heeft iets voor je meegebracht.
Je hebt er heel lang op gewacht.
Pak het maar uit.
Het is een fluit.

Bij poëzie is er meer aan de hand. Een gedicht hoeft niet per se te rijmen. Dichters proberen gewone dingen op een bijzondere, beeldende manier te zeggen. Ze gebruiken woorden die mooi klinken en waar je over na moet denken. Ze spelen met taal.

3 Laat het gedicht *Storm* zien op het digibord. Lees het voor.

Storm

de wind giert
de wind huilt
hij brult en hij blaast

hij loeit en hij stoeit
hij rammelt en kleppert
hij rukt en hij raast

de wind waait en hij draait
hij wervelt en buldert
hij streelt en hij aait

de wind suist langs je oren
hij ritselt en ruist
hij fluistert en fluit

de wind komt en hij gaat
en nu blaast hij... uit

In dit gedicht staat maar liefst vijftientig keer dat het waait (inclusief de titel), maar steeds op een andere manier. Waarschijnlijk zien de kinderen bij elk waai-woord een ander plaatje voor zich. Dat is wat poëzie kan doen. Een dichter probeert in te breken in je hoofd. Als je een gedicht leest, tover je je eigen beelden, klanken, geuren en kleuren tevoorschijn.

© Het gedicht Storm wordt gepubliceerd in de nog te verschijnen bundel *Nooit denk ik aan niets* van Hans & Monique Hagen.

4

Bespreek de woorden uit het gedicht Storm. Kennen de kinderen alle uitdrukkingen? Kan de wind huilen, brullen, enzovoort? Hoe ziet dat eruit? Hoe klinkt dat?

5

Laat de kinderen zoeken naar drie verschillende rijmsoorten in het gedicht Storm.

- eindrijm: de wind waait, draait, aait
- beginletterrijm/alliteratie: de wind brult en blaast, hij rukt en raast
- binnenrijm: de wind huilt, suist, fluistert en fluit

6

Maak met de kinderen het volgende gedicht af. Ga nadrukkelijk niet op zoek naar eindrijm. Zoek naar originele, misschien op het eerste gezicht vreemde woordcombinaties en beelden.

In het eerste couplet staat op een bijzondere manier dat het regent. De regels zijn bedacht door leerlingen van groep 8 van basisschool De Wingerd in Zwolle.

Schrijf op het bord:

de taal
van het water

1 klatert

2 uit de wolken

de taal
van het water

1

2

de taal
van het water

1

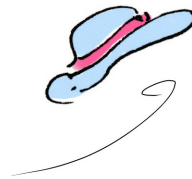
2

In het eerste couplet is beginletterrijm en binnenrijm gebruikt: de aa-, w- en t-klanken komen meerdere keren voor. Maak samen de andere coupletten af. Vraag welk werkwoord achter 1 past. Wat kan de taal van het water doen? Denk bijvoorbeeld aan: stroomt, bubbelt, klinkt, klatert, lacht,

spiegelt, enzovoort. Schrijf het gekozen woord op. Vraag welke plaatsaanduiding achter 2 komt. Bijvoorbeeld: in mijn glas, in de zee, in mijn oren, op de speelplaats, op oma's hoofd, enzovoort. Kies een plaats die past bij het werkwoord.

Er zijn verrassend veel mogelijkheden. Kies samen met de kinderen wat er wordt ingevuld. In een gedicht kun je op een bijzondere manier gewone dingen beschrijven. Soms klinkt een woordcombinatie vreemd, maar als je wat langer nadenkt over de betekenis, is het vaak minder gek dan het lijkt.

Laat elk kind nog een couplet schrijven. Alles mag, niets is fout. Lees de gedichten aan elkaar voor. Benoem wat verrassend is.

Veertien hoeden

De dichter K. Schippers speelt graag met letters, met woorden en met beeld. Hij heeft een keer gezegd dat hij zichzelf meer ziet als een speelgoedhandelaar dan als een schrijver. Misschien klopt dat wel.

Laat het gedicht *Veertien hoeden* zien. Deel het werkblad met het gedicht uit en laat het eventueel ook op het digibord zien. U vindt het werkblad op praxisbulletin.nl.

Lees het gedicht hardop voor, alle woorden op dezelfde manier.

Hoe kun je de hoeden omschrijven? Geen hoed is hetzelfde. Zoek samen met de kinderen veertien verschillende omschrijvingen. Bijvoorbeeld: een sierlijke hoed, een stoere, strenge, hoge, bolle, brede, dikke, platte, gezellige of een zakelijke. Een dames- of een herenhoed, ...

Vraag de kinderen om het verschil tussen de hoeden te laten horen als ze het gedicht voordragen. Bijvoorbeeld: jubelend, deftig, brutaal, zakelijk, verlegen, vrolijk, boos, bang, somber, verleidelijk...

Welke hoed vinden de kinderen mooi en welke niet? Om te zien of om te horen? Welke hoed past bij een cowboy? Welke bij een bruiloft, bij een begrafenis, bij Prinsjesdag, bij ...? Bedenk samen andere gelegenheden. Welke hoed zouden ze zelf opzetten? Wanneer?

De kinderen knippen de woorden van het werkblad uit en plakken ze op een groot vel papier. Laat de kinderen bij elke hoed een passende tekening maken. Kijk voor inspiratie op Google-afbeeldingen, met als zoekwoord 'hoed'.

Laat de kinderen op de computer of met tekenmateriaal eenzelfde soort gedicht maken, maar dan met veertien keer het woord *tas*, *uis*, *boom* of *huis* of Kies een eenvoudig onderwerp. Een paard is moeilijk, zeker als je veertien verschillende moet tekenen. Laat de kinderen zoeken naar variatie: sierlijke, lompe, dunne, hoekige, aardige, bolle of boze letters, enzovoort. Ze maken de gedichten naar het voorbeeld van K. Schippers in twee kolommen van zeven woorden. Bespreek de resultaten. Draag de nieuwe gedichten op een passende manier aan elkaar voor.

Praxisbulletin.nl

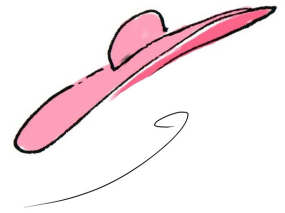
Dit artikel heeft een uitbreiding op praxisbulletin.nl.

Daar is opgenomen:

• Werkblad *Veertien hoeden*

Veertien hoeden

rood en blauw vilt

HOED

Hoed

Hoed

Hoed

Hoed

Hoed

Hoed

Hoed

Hoed Hoed

Hoed

Hoed

Hoed Hoed

K. Schippers

Ik zoek een woord

Het gedicht *Veertien hoeden* van K. Schippers is opgenomen in de bundel *Ik zoek een Woord*. In deze bloemlezing staan 167 gedichten, gekozen uit ruim veertienhonderd bundels. Hierdoor kunnen kinderen vanaf groep 7 kennismaken met toegankelijke versjes en klassiekers – van Erik van Os en Joke van Leeuwen tot Vasalis en

Martinus Nijhoff. Het boek is niet ingedeeld in hoofdstukken. Het laat zien hoe rijk, grappig, speels, verwarrend en bijzonder taal kan zijn. Meer lesideeën en achtergrondinformatie bij gedichten uit *Ik zoek een woord* zijn te vinden op hanshagen.nl (klik op 'In de klas' en dan op 'Lesideeën').

Ik zoek een woord, 167 gedichten om van A tot Z te verslinden, Hans & Monique Hagen, Querido, Amsterdam, 2013.